



ARTICLE INFO

Received: 28th May 2022
Accepted: 02nd June 2022
Online: 05th June 2022

KEY WORDS

узумчилик, махсулот етиштириш, виночилик махсулотлари, хомашё ва қайта ишланган махсулотлар.

Узум ва узум махсулотларини етиштириш, уни дастлабки ва чуқур қайта ишлаш ва экспортга йуналтириш бўйича мамлакатимизнинг ўрни нафақат Марказий Осиё, балки бутун дунёда юқори табиий-экологик, иқтисодий салоҳиятларга эга эканлиги деҳқон ва боғбонларимизда тўпланган бой тажриба ҳамда кўникмалар билан бевосита боғлиқ саналади.

Тармоқнинг бу салоҳиятини сақлаб олиш ва ошириб боришга сунгги йилларда алоҳида эътибор қаратилмоқда. Айниқса узумзорларни кенгайтириш, эскирган токзорларни қайта экиш мақсадида олиб борилаётган ташкилий ислохотлар, шунингдек, интенсив технологияларни қўллаш орқали токзорлар хосилдорлигини оширишга эътибор қаратилиши натижасида 2017-2020 йилларда ишлаб чиқариш кўрсаткичлари, хусусан махсулот хажми 3 баробар, қайта ишланган виночилик махсулотлари 4,2 баробар, экспорт қилинган узум махсулотлари миқдори

УЗУМЧИЛИК МАХСУЛОТЛАРИНИ ЕТИШТИРИШ ВА МАВЖУД МУАММОЛАР ХАМДА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ

Маматова Юлдуз Қодир қизи¹
Абдураимов Давронбек Улуғбек ўғли²
¹⁻²Гулистон Давлат Университети
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6758011>

ABSTRACT

мазкур мақолада мамлакатимиз аграр тармоғида узумчиликнинг ўрни, уни етиштириш, қайта ишлаш ва экспорт қилишда иқтисодий кўрсаткичлар, мавжуд муаммолар ҳамда уларни бартараф этиш имкониятлари тадқиқ этилган.

1,8 баробарга ошганлигини кузатишимиз мумкин.

Мамлакатимиз аҳолисининг мева-сабзавот махсулотларига бўлган еhtiёжларини қондириш учун республикамизда ишлаб чиқарилган мева-сабзавот махсулотлари умумий ҳажмининг қарийб 80 % етарли бўлиб, қолган қисми саноатда қайта ишлаш (14 %), экспорт (3 %) ва уруғчиликка (3 %) йўналтирилмоқда [2].

Узумчилик тармоғида эришилган ютуқлар ва иқтисодий кўрсаткич ўсиш динамикасига эга булсада, узум ва узумчилик махсулотларини экспорт қилиш, жаҳон бозорлари талабларига мос, рақобатбардош махсулотларни етиштиришда узок йиллардан бери тўпланиб келаётган ва ечимини кутаётган қуйидаги масалалар сақланиб қолмоқда:

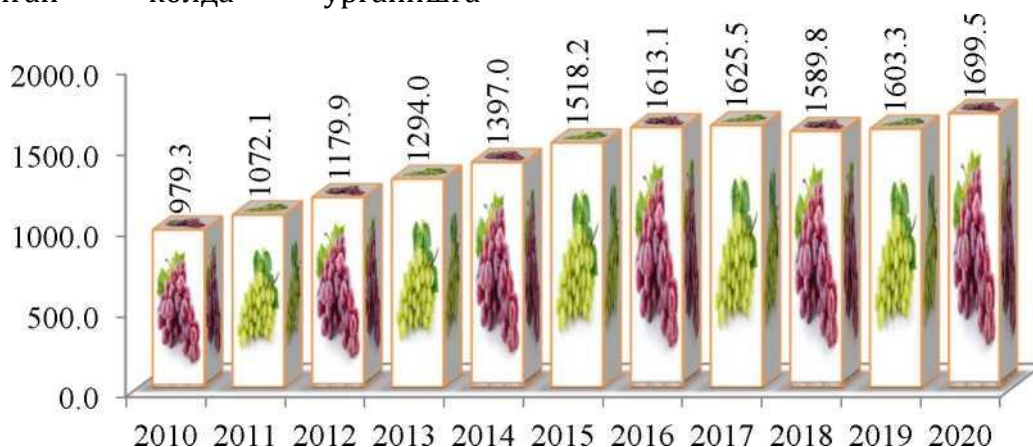
- узум етиштириш, етказиб бериш ва уни сақлаш билан боғлиқ инфратузилманинг сони, қуввати, жойлашуви ҳамда хизмат кўрсатиш сифати талаб даражасида эмаслиги;

- узумчилик махсулотларини савдоси эскича усулларда амалга оширилиши, замонавий савдо усуллари жорий этилмаганлиги, айниқса онлайн савдо, биржа орқали сотиш ва сотиб олиш механизмларининг ишлаб чиқилмаганлиги;
- ривожлаган давлатлар, хусусан Европа иттифоқи бозорларига чиқиш учун халқаро сифат стандартлари, хусусан GlobalGAP, Halal каби стандартларининг жорий этилмаганлиги;
- узумчилик хўжаликлари учун малакали мухатассислар тайёрлаш ва уларни қайта тайёрлаш тизими самардорлиги пастлиги, қуйи тизим талаблари асосида кадрлар тайёрланмаслиги, тор доирадаги бевосита узум касалликлари ва агротехнологиялари мутахасисликлари бўйича кадрлар тайёрлаш ёки уларни жалб этишнинг самарали тизимини ишлаб чиқилмаганлиги;
- узум ва узум махсулотларни алоҳида ташки бозорларнинг хусусиятларига кура сегментларга ажратилган колда ўрганишга

йўналтирилган маркетинг тадқиқотларининг олиб борилмаслиги, бу борадаги аниқ ҳисоб-китоблар ва ишончли рақамларнинг етишмаслиги; Юқордаги ҳолатлар таъсирида узумчилик махсулотлари савдосида тебранишлар, ички бозор талабларига мослашиш каби ҳолатлар кузатилиб бормоқда.

Мамлакатимизда сўнгги 10 йилликда узум ишлаб чиқариш динамикасига эътибор қаратадиган бўлсак, 2010 йилда жами 979,3 минг тонна узум етиштирилган бўлса, 2015 йилда 1518,2 минг тонна ва 2020 йилга келиб 1699,5 минг тонна ёки 2010 йилга нисбатан 73,5 фоиз кўп махсулот ишлаб чиқарилган (1-расм).

Махсулот ишлаб чиқариш кўрсаткичларининг бундай ўсиши қайта ишлаш ҳамда экспорт қилиш масалаларини долзарблаштиради. Агар бу масалалар ўз вақтида ечимини топмаса, , ишлаб чиқарувчиларнинг даромадига салбий таъсир қилади.



1-расм. 2010-2020 йилларда узум ишлаб чиқариш динамикаси, минг тонна¹

Хусусан узум баҳосининг йил давомида динамикасига эътибор қаратадиган ойлар кесимида тебраниш бўлсак, январ ойида шаклланган бозор



бахосига нисбатан 3-чорақда 30-40
фоизгача тебранганлигини
кузатишимиз мумкин (1-расм).

Юқоридаги тахлиллар кўрсатадики,
сохада ресурс салоҳияти юқори бўлиб,
уни тўғри ташкил этиши ва
фойдаланиш натижасида жаҳон
бозоридаги уз ўрнимизга эга
булишимиз мумкин. бунинг учун эса
қуйидаги вазифаларга эътибор қаратиш
мақсадга мувофиқ. Жумладан:

- узум ва узумчилик маҳсулотларини
етиштириш ва экспорт қилишда
токзорларни жойлаштиришда худудий
хусусиятларни инобатга олиш,
имтиёзлар беришда мавжуд молиявий
ресурсларни худудлар бўйича мақсадли
равишда тақсимлаш;

- узум ва узумчилик
маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш
ва етказиб бериш инфратузилмасини

ривожлантириш, бунда қўшни
давлатлар билан чуқур интеграцияни
таъминлашга эътибор қаратиш лозим;

- халқаро сифат кўрсаткичларини
узумчилик соҳасига жорий этиш орқали
ривожланган давлатлар бозорида
рақобатбардош маҳсулот етиштириш;
Хулоса қилиб айтганда, узумчилик
тармоғи мамлакатимиз аграр
тармоғининг ажралмас қисми бўлиб,
маҳсулот миқдори жихатидан ўсиш
динамикаси кузатилмоқда. Шу боис,
эндиликда ташқи бозорлар талабига тез
мослаша олишимиз ва қайта ишлаш
тизимини тўғри ташкил этган ҳолда
виночилик маҳсулотлари импортининг
ўрнини боса оладиган сифатли
маҳсулотлар ишлаб чиқаришга
устуворлик бериш орқали аҳолини
барқарор даромад билан таъминлаш
имконияти яратилади.

References:

1. Давлат статистика қумитасининг маълумотлари.
2. Ўзбекистан Республикаси Алкоголь ва тамаки бозорини тартибга солиш ҳамда
виночиликни ривожлантириш агентлиги маълумотлари.
3. <https://www.uzdaily.uz/articles-id-26502.htm>.